

Ghid privind procedurile de despăgubire a victimelor corupției pentru cetățeni

Acest Ghid a fost elaborat de Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției (CAPC) în cadrul Proiectului „Core support to the CAPC”, care se desfășoară cu suportul Suediei.

Opiniile exprimate reflectă poziția autorilor și nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

INTRODUCERE

1. Ce acte internaționale îți garantează dreptul de a-ți repara prejudiciul rezultat din corupție?
2. Ce acte normative naționale îți asigură repararea prejudiciului rezultat din corupție?
3. Ce înțelegem prin corupție și acte de corupție?
4. Cine este în drept să pretindă despăgubiri pentru actele de corupție?
5. Care sînt pagubele a căror reparare poate fi solicitată de către persoanele prejudiciate și care sînt modalitățile de despăgubire?
6. Ce acțiuni pot întreprinde persoanele prejudiciate prin actele de corupție pentru a obține despăgubiri?
7. Cine poate fi obligat la repararea prejudiciului?
8. Care sînt condițiile reparării prejudiciului?
9. Care sînt cerințele de formă a unei acțiuni civile?
10. Care sînt modalitățile de înaintare a acțiunii civile?
11. Acțiunea civilă în procesul penal
12. Acțiunea civilă în ordinea procedurii civile obișnuite
13. Repararea prejudiciului cauzat prin actele de corupție ce constituie contravenții

Corupția este una din problemele majore cu care se confruntă cetățenii Republicii Moldova. Mai mult, acest fenomen, cu adevărat, împiedică fortificarea și menținerea unui veritabil stat de drept. Corupția amenință grav supremația legii, democrația și drepturile omului, echitatea și dreptatea socială, împiedicând dezvoltarea economică și punând în pericol funcționarea corectă a economiei de piață. Recunoscând gravitatea acestui fenomen, democrațiile consacrate acordă o atenție deosebită implementării măsurilor de prevenire și combatere a manifestărilor de corupție, atât la nivel național, cât și internațional.

În contextul cooperării internaționale în lupta împotriva corupției, un rol important revine Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției, dar și documentelor Consiliului Europei, în special:

- Rezoluției (97) 24 a Comitetului Miniștrilor avînd ca obiect cele douăzeci de principii directorii pentru lupta împotriva corupției;
- Convenției penale privind corupția;
- Convenției civile privind corupția.

Aceste documente cuprind un set de angajamente asumate de statele semnatare în scopul prevenirii și combaterii corupției, un loc special revenind celor menite să asigure înlăturarea consecințelor corupției, inclusiv recuperarea prejudiciului rezultat din corupție.

Republica Moldova garantează cetățenilor săi drepturile oferite de documentele internaționale, dezvoltînd un cadru normativ național, în acest sens fiind relevante prevederi din:

- Legea integrității, nr. 82/2017;
- Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985/2002;
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122/2003;
- Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107/2002;
- Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr. 225/2003;
- Codul contravențional al Republicii Moldova, nr. 218/2008.

Este de nuanțat că, cu privire la tragerea la răspundere a persoanelor vinovate de săvîrșirea faptelor de corupție, legislația națională prevede aplicarea sancțiunilor de mai multe categorii: penale, contravenționale, disciplinare și civile. Fiecare tip de răspundere are la bază un scop distinct. Sancțiunile penale și contravenționale urmăresc, în mod firesc, pedepsirea manifestărilor de corupție privite ca fapte care dăunează societății în general. Sancțiunile disciplinare își produc efectele asupra drepturilor și obligațiilor profesionale ale persoanelor care au săvîrșit fapte de corupție. La rîndul lor, sancțiunile civile au drept scop despăgubirea persoanelor cărora le-a fost cauzat un prejudiciu prin corupție, acest aspect constituind obiectul explicațiilor din prezentul ghid. În acest sens, în cele ce urmează, sînt descrise mecanismele și reglementările aplicabile în materia despăgubirilor civile la care pot pretinde persoanele cărora le-a fost cauzat un prejudiciu prin fapte de corupție.

Prezentul ghid este destinat cetățenilor, chemați să nu neglijeze corupția, care nu numai are repercusiuni negative asupra unor indivizi și entități concrete, ce au suferit un prejudiciu și ce au dreptul la o reparație echitabilă, dar și afectează societatea în ansamblu.

1. Ce acte internaționale îți garantează dreptul de a-ți repara prejudiciul rezultat din corupție?

Dreptul victimelor corupției de a obține despăgubiri este garantat prin mai multe documente internaționale, atât universale, cât și regionale.

În primul rând ne referim la **Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției**. Documentul a fost adoptat la New York la 31 octombrie 2003 și semnat la Merida (Mexic) la 9 decembrie 2003. Republica Moldova l-a semnat la 28 septembrie 2004 și l-a ratificat prin Legea nr. 158/2007.

Convenția Organizației Națiunilor Unite conține, în articolele 34-35, prevederi privind consecințele actelor de corupție și repararea prejudiciului.

Potrivit normelor citate, după formele prescrise, ținând seama de drepturile terților de bunăcredință, fiecare stat parte trebuie să ia, conform principiilor fundamentale ale dreptului său intern, măsuri pentru a combate consecințele corupției. În această perspectivă statele părți pot considera corupția ca un factor pertinent într-o procedură judiciară pentru a decide anularea sau resciziunea unui contract, retragerea unei concesiuni sau a oricărui act juridic analog ori pentru luarea oricărei măsuri corective.

De asemenea, fiecare stat parte trebuie să ia măsurile necesare, conform principiilor dreptului său intern, pentru a da entităților sau persoanelor care au suferit un prejudiciu în urma unui act de corupție dreptul de a introduce o acțiune în justiție împotriva responsabililor de prejudiciul menționat, în vederea obținerii reparării.

În ceea ce privește documentele regionale, câteva documente ale Consiliului Europei sînt relevante, și anume:

- Rezoluția Comitetului Miniștrilor (97) 24 avînd ca obiect cele douăzeci de principii directorii pentru lupta împotriva corupției;
- Convenția penală privind corupția (adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999, semnată de către Republica Moldova la 24 iunie 1999 și ratificată prin Legea nr. 428/2003);
- Convenția civilă privind corupția (adoptată la Strasbourg la 4 noiembrie 1999, semnată de către Republica Moldova la 4 noiembrie 1999 și ratificată prin Legea nr. 542/2003).

Astfel, **Rezoluția Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei (97) 24 avînd ca obiect cele douăzeci de principii directorii pentru lupta împotriva corupției**, instituie, în pct. 13, în calitate de principiu – asigurarea ca sistemul de responsabilitate al administrației publice să ia în considerație consecințele actelor de corupție comise de către agenții publici.

Cu referire la **Convenția penală privind corupția**, documentul prevede incriminarea coordonată a infracțiunilor de corupție, o cooperare intensă pentru urmărirea unor astfel de infracțiuni și un mecanism de supraveghere eficient deschis statelor membre și statelor nemembre pe picior de egalitate. Convenția penală privind corupția incriminează:

- corupția activă a agenților publici naționali;

- corupția pasivă a agenților publici naționali;
- corupția membrilor adunărilor publice naționale;
- corupția agenților publici străini;
- corupția membrilor adunărilor publice străine;
- corupția activă în sectorul privat;
- corupția pasivă în sectorul privat;
- corupția funcționarilor internaționali;
- corupția membrilor adunărilor parlamentelor internaționale;
- corupția judecătorilor și agenților curților internaționale;
- traficul de influență;
- spălarea veniturilor provenite din delictele de corupție;
- infracțiunile de contabilitate.

În ceea ce privește despăgubirea victimelor corupției, în calitate de document-cheie în domeniu servește **Convenția civilă privind corupția**, care impune părților obligativitatea de a prevedea în dreptul său intern:

- recursuri eficiente în favoarea persoanelor care au suferit prejudicii, rezultând din corupție;
- conținutul obligației de reparație, care se poate referi la daunele patrimoniale deja suferite, nerealizarea profitului și prejudiciile extra-patrimoniale;
- condițiile care urmează a fi întrunite pentru ca prejudiciul să poată fi compensat;
- responsabilitatea statului pentru daunele rezultate din actele de corupție;
- clauza neglijenței concurente;
- termenele pentru depunerea acțiunii de reparație a prejudiciului;
- nulitatea contractelor sau a clauzei unui contract al cărui obiect este un act de corupție;
- protecția salariaților, care denunță acte de corupție;
- claritate și fidelitate în stabilirea bilanțului contabil și audit;
- măsurile conservatoare necesare prezervării drepturilor și intereselor persoanelor în timpul procedurilor civile consecutive unui act de corupție.

2. Ce acte normative naționale îți asigură repararea prejudiciului rezultat din corupție?

Repararea prejudiciului rezultat din corupție este asigurat de o multitudine de acte normative naționale, și anume:

- Legea integrității, nr. 82/2017;
- Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985/2002;
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122/2003;
- Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107/2002;
- Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr. 225/2003;
- Codul contravențional al Republicii Moldova, nr. 218/2008.

Lege-cadru în domeniu constituie **Legea integrității**, care reglementează:

- domeniul integrității în sectorul public la nivel politic, instituțional și profesional;
- responsabilitățile entităților publice, ale autorităților anticorupție și ale altor autorități competente pentru cultivarea, consolidarea și controlul integrității în sectorul public;

- domeniile importante pentru cultivarea integrității în sectorul privat în procesul de interacțiune cu sectorul public și pentru sancționarea lipsei de integritate în sectoarele public și privat.

În ceea ce privește sancționarea lipsei integrității în sectorul public și în cel privat, prin art. 43, Legea integrității statuează că lipsa integrității în sectorul public și în cel privat conduce la săvârșirea actelor de corupție și a celor conexe acestora și atrage răspunderea după caz, disciplinară, civilă, contravențională sau penală. Responsabilitatea pentru constatarea și examinarea manifestărilor de corupție revine Procuraturii Anticorupție, Centrului Național Anticorupție, Autorității Naționale de Integritate și organelor Ministerului Afacerilor Interne în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală și ale Codului contravențional.

Legea integrității conține prevederi privind înlăturarea consecințelor actelor de corupție, actelor conexe acestora și ale faptelor coruptibile, responsabilitatea și repararea prejudiciului. Astfel, potrivit art. 47, în cazul săvârșirii actelor de corupție și actelor conexe acestora, bunurile, serviciile, privilegiile sau avantajele necuvenite transmise pentru a determina comiterea infracțiunii sau pentru a-l răsplăti pe infractor ori bunurile, serviciile, privilegiile sau avantajele necuvenite dobândite prin săvârșirea infracțiunii, dacă nu sînt restituite persoanei vătămate, în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia, se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, condamnatul este obligat la plata contravalorii. În toate cazurile, luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie.

Înregistrarea organizației comerciale cu încălcarea prevederilor art. 41 alin. (2) atrage lichidarea acesteia, cu radierea din Registrul de stat, și răspunderea disciplinară a registratorului. Lichidarea și radierea organizațiilor comerciale din Registrul de stat au loc și în cazul în care informația despre identitatea beneficiarilor efectivi prezentată la înregistrare în conformitate cu art. 41 alin. (2) este incorectă sau falsă. Prevederile din art. 41 alin. (2) din Legea integrității dispun că organizațiile comerciale care au în calitate de fondator, acționar sau deținător al cotelor-părți persoane juridice înregistrate în jurisdicții care nu implementează standarde internaționale de transparență, inclusiv privind structura acționariatului, fondatorilor, administratorilor etc., persoane fizice cetățeni ai acestor jurisdicții sau persoane fizice și juridice ai căror beneficiari efectivi sînt alte persoane fizice se înregistrează în Republica Moldova doar în cazul prezentării confirmării scrise a identității beneficiarilor efectivi, conform legislației din domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor.

Potrivit normelor citate, deciziile adoptate, contractele încheiate, alte acțiuni sau orice clauză a unei convenții al căror obiect sau cauză constituie un act de corupție sau un act conex actelor de corupție sînt lovite de nulitate absolută.

Actele juridice încheiate între organizațiile comerciale și entitățile publice cu încălcarea limitărilor de reprezentare stabilite pentru foștii agenți publici, prevăzute la art. 38 lit. b), precum și actele încheiate de către persoanele juridice înregistrate în Republica Moldova contrar prevederilor art. 41 alin. (2) sînt lovite de nulitate absolută, cu excepția cazurilor în care anularea acestora ar aduce daune interesului public. Potrivit art. 38 lit. b) din Legea integrității, organizațiile comerciale sînt obligate să evite, timp de un an, acordarea

împuternicirilor de reprezentare în fața unei entități publice persoanei care, pe parcursul ultimului an, a activat în cadrul acestei entități.

Orice parte la contract al cărei consimțământ a fost viciat de un act de corupție sau dintr-un act conex actelor de corupție poate reclama, în modul stabilit de lege, rezilierea/anularea lui, fără a-și prejudicia dreptul la despăgubiri.

Persoana care a suferit un prejudiciu rezultat dintr-un act de corupție sau dintr-un act conex actelor de corupție are dreptul la repararea acestui prejudiciu în conformitate cu prevederile legislației penale, contravenționale sau, după caz, civile.

După repararea prejudiciului din contul bugetului corespunzător, pîrîtul are dreptul de regres față de persoana vinovată în mărimea despăgubirii plătite.

În conformitate cu art. 48 din Legea integrității, persoana care a suferit un prejudiciu rezultat dintr-o faptă prevăzută la art. 256, 324-335/1 din Codul penal are dreptul, în cadrul procesului, la repararea prejudiciului material și/sau moral în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală. În cazul în care persoana nu a solicitat intentarea acțiunii civile în cadrul procesului penal, repararea prejudiciului poate fi solicitată conform prevederilor Codului civil.

Articolele specificate din Codul penal incriminează:

- Primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației (art. 256);
- Corupere pasivă (art. 324);
- Corupere activă (art. 325);
- Traficul de influență (art. 326);
- Exercitarea atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese (art. 326/1);
- Abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art. 327);
- Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 328);
- Neglijența în serviciu (art. 329);
- Încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale (art. 330/1);
- Îmbogățirea ilicită (art. 330/2);
- Falsul în acte publice (art. 332);
- Obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe (art. 332/1);
- Delapidarea mijloacelor din fondurile externe (art. 332/2);
- Luarea de mită (art. 333);
- Darea de mită (art. 334);
- Abuzul de serviciu (art. 335);
- Falsul în documente contabile (art. 335/1).

Dacă persoana a suferit un prejudiciu rezultat dintr-o faptă prevăzută la art. 312-330/1 din Codul contravențional, autoritatea competentă este în drept, la cererea victimei, să dispună repararea prejudiciului cauzat prin contravenție în cazul în care nu există divergențe asupra întinderii lui.

Articolele specificate din Codul contravențional vizează:

- Abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art. 312);
- Neasigurarea persoanelor cu dizabilități auditive cu un interpret mimico-gestual de către autoritățile publice (art. 312/1);
- Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 313);
- Favoritismul (art. 313/1);
- Nedeclararea sau nesoluționarea conflictului de interese (art. 313/2);
- Excesul de putere privind actele permissive (art. 313/3);
- Încălcarea regimului juridic al incompatibilităților și limitărilor aplicabile funcției publice sau funcției de demnitate publică (art. 313/4);
- Neluarea măsurilor privind executarea prevederilor Legii privind declararea averii și a intereselor personale (art. 313/5);
- Încălcarea regimului juridic al restricțiilor și limitărilor în legătură cu încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu și migrarea în sectorul privat al agenților publici (pantuflej) (art. 313/6);
- Excesul de putere în cazul documentelor în format electronic (art. 313/7);
- Neluarea de către conducătorul entității publice a măsurilor de asigurare a integrității în cadrul entității publice (art. 313/8);
- Tăinuirea unui act de corupție ori a unui act conexas sau neluarea măsurilor de rigoare (art. 314);
- Neasigurarea măsurilor de protecție a avertizorului de integritate (art. 314/1);
- Luarea sau darea de recompensă nelegitimă sau de folos material (art. 315);
- Încălcarea modului de convocare sau organizare a ședinței organului colegial (art. 315/1);
- Neîndeplinirea cerințelor legitime ale deputatului în Parlament (art. 316);
- Manifestarea lipsei de respect față de instanța de judecată sau față de Curtea Constituțională (art. 317);
- Neexecutarea hotărârii instanței de judecată (art. 318);
- Neexecutarea ordinului de restricție de urgență (art. 318/1);
- Neexecutarea obligațiilor prevăzute de Codul de executare (art. 319);
- Împiedicarea activității Autorității Naționale de Integritate (art. 319/1);
- Neexecutarea hotărârilor Curții de Conturi (art. 319/2);
- Imixtiunea în activitatea Avocatului Poporului și Avocatului Poporului pentru drepturile copilului (art. 320);
- Încălcarea regulilor de folosire a pașapoartelor diplomatice și de serviciu ale Republicii Moldova (art. 321);
- Încălcarea modului de folosire a simbolurilor publice (art. 322);
- Acțiunile ilegale față de distincțiile de stat (art. 323);
- Uzurparea de calități oficiale (art. 324);
- Divulgarea datelor despre măsurile de securitate (art. 325);
- Încălcarea prevederilor Legii cadastrului bunurilor imobile și a prevederilor imperative legate de publicitatea imobiliară din alte acte normative (art. 326);
- Încălcarea prevederilor Legii privind administrația publică locală (art. 326/1);
- Încălcarea termenelor de prezentare a dărilor de seamă Agenției Rezerve Materiale (art. 327);
- Încălcarea regulilor de inițiere și desfășurare a procedurilor de achiziții publice (art. 327/1);

- Încălcarea regulilor privind acordarea asistenței sociale (art. 327/3);
- Comercializarea ilegală a bunurilor care constituie ajutoare umanitare (art. 327/4);
- Încălcarea regulilor de păstrare, de completare, de evidență și de folosire a documentelor de arhivă (art. 328);
- Distrugerea și deteriorarea documentelor din Fondul Arhivistic (art. 329);
- Refuzul executării, neexecutarea sau executarea necorespunzătoare de către respondenți și deținătorii surselor de date administrative a obligațiilor prevăzute de lege privind prezentarea datelor, neprezentarea în termen a datelor sau prezentarea unor date eronate, pentru scopuri statistice (art. 330);
- Împiedicarea activității legitime a Consiliului Concurenței (art. 330/1).

După repararea prejudiciului din contul bugetului respectiv, pârîtul este obligat să intenteze acțiune de regres față de persoana vinovată în mărimea despăgubirii plătite. Persoana care a suferit un prejudiciu rezultat dintr-un act de corupție sau act conex actelor de corupție, comis de către subiecții stabiliți la art. 5 li. a) din Legea integrității (agenții publici, concurenții electorali și persoanele lor de încredere), este în drept să ceară despăgubiri din partea entității publice al cărei agent public a comis actul de corupție sau actul conex.

Ministerul Justiției sau, după caz, procurorul va înainta acțiune de regres împotriva persoanei care a comis actul de corupție sau actul conex actelor de corupție dacă autoritățile despăgubitoare nu și-au onorat obligațiile.

3. Ce înțelegem prin corupție și acte de corupție?

Pentru a trece la descrierea propriu-zisă a mecanismelor de despăgubire, ar trebui să specificăm ce înțelegem prin corupție și acte de corupție.

Legea integrității, în art. 3, definește **corupția** ca utilizare a funcției, contrar legii, în interes privat. În acest sens, utilizarea funcției poate avea loc în cadrul entităților publice sau private, în mod direct de către deținătorul funcției sau pentru alte persoane.

Actul normativ citat, la art. 44 alin. (1), prevede că **actele de corupție** reprezintă infracțiuni și contravenții, săvârșite în sectorul public și în cel privat, a căror sancționare este prevăzută de Codul penal și Codul contravențional.

Legiuitorul a atribuit la categoria infracțiuni de corupție următoarele acțiuni reprobabile:

- coruperea activă;
- darea de mită;
- coruperea alegătorilor;
- coruperea pasivă;
- luarea de mită;
- primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației;
- traficul de influență;
- manipularea unui eveniment;
- pariurile aranjate;

- finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale;
- delapidarea patrimoniului public;
- delapidarea mijloacelor din fondurile externe; utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau fondurile externe.

La categoria de contravenții ce constituie acte de corupție, legiuitorul a atribuit:

- primirea de recompensă nelegitimă sau de folos material (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii);
- utilizarea fondurilor nedeclarate, neconforme sau venite din străinătate pentru finanțarea partidelor politice;
- utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau fondurile externe, obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe, însușirea patrimoniului public sau a mijloacelor din fondurile externe (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii).

Totodată, pe lângă actele de corupție propriu-zise, trebuie avută în vedere și o categorie distinctă de infracțiuni și contravenții cu privire la **actele conexe actelor de corupție** - faptele săvârșite împreună sau în legătură directă cu un act de corupție.

Sînt infracțiuni următoarele acte conexe actelor de corupție, care au fost săvârșite împreună sau în legătură directă cu un act de corupție:

- exercitarea atribuțiilor de serviciu în sectorul public în situație de conflict de interese;
- exercitarea atribuțiilor de serviciu în sectorul privat în situație de conflict de interese;
- abuzul de putere sau abuzul de serviciu în sectorul public;
- abuzul de serviciu în sectorul privat;
- excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu;
- neglijența în serviciu;
- falsificarea rezultatelor votării;
- obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe;
- falsul în acte publice;
- falsul în documente contabile;
- tăinuirea averii și a intereselor personale de către declaranții din sectorul public;
- tăinuirea averii și a intereselor personale de către declaranții din sectorul privat;
- îmbogățirea ilicită;
- încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere se interese personale;
- încălcarea regulilor de creditare, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau a regulilor de acordare a despăgubirii/indemnizației de asigurare;
- gestiunea defectuoasă sau frauduloasă a băncii; obstrucționarea supravegherii bancare.

Sînt contravenții următoarele acte conexe actelor de corupție:

- favoritismul (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii);
- exercitarea atribuțiilor de serviciu în situație de conflict de interese;
- abuzul de putere sau abuzul de serviciu (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii);

- excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii);
- excesul de putere privind actele permissive;
- încălcarea regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor în ierarhie, limitărilor de publicitate;
- încălcarea regimului juridic al restricțiilor și limitărilor în legătură cu încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu și cu migrarea agenților publici în sectorul privat.

Legea integrității stabilește la art. 45 alin. (4) că lista enumerată mai sus cu privire la actele conexe actelor de corupție **nu este una limitativă**, la această categorie atribuindu-se orice infracțiuni și contravenții aflate în legătură directă sau săvârșită împreună cu actele de corupție.

Orice referire făcută în acest ghid cu privire la actele de corupție se va considera ca aplicându-se și în raport cu actele conexe actelor de corupție.

4. Cine este în drept să pretindă despăgubiri pentru actele de corupție?

Despăgubirile pot fi solicitate pe calea depunerii unei acțiuni civile de către orice persoană fizică sau juridică căreia, în urma actelor de corupție (sau conexe actelor de corupție), i-a fost cauzat un prejudiciu material și/sau moral. În caz de deces al persoanei fizice sau reorganizare a persoanei juridice prejudiciate, acțiunea civilă poate fi înaintată și de către succesorii lor în drepturi.

5. Care sînt pagubele a căror reparare poate fi solicitată de către persoanele prejudiciate și care sînt modalitățile de despăgubire?

Categoriile prejudiciului a cărui reparare poate fi solicitată sînt descrise în normele Codului civil și Codului de procedură penală.

Potrivit art. 19 alin. (5) din Codul civil, repararea prejudiciului presupune repunerea persoanei lezate în situația în care s-ar fi aflat dacă prejudiciul nu s-ar fi produs.

În linii generale, daunele a căror reparare poate fi solicitată se împart în două categorii principale (art. 19 alin. (1) din Codul civil; art. 219 alin. (1) din Codul de procedură penală): **prejudiciul patrimonial (material)** și **prejudiciul nepatrimonial (moral)**.

Potrivit art. 19 din Codul civil, prejudiciul patrimonial (material) se poate concretiza în:

- a) cheltuielile pe care persoana lezată le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului sau interesului recunoscut de lege încălcat;
- b) distrugerea sau deteriorarea bunurilor sale (daună reală);
- c) profitul ratat ca urmare a încălcării dreptului sau interesului recunoscut de lege (profit ratat);
- d) pierderea șansei, care constă în dispariția actuală și certă a unei eventualități favorabile (însă mărimea acestui prejudiciu corespunde șansei pierdute și nu poate fi egală cu avantajul care ar fi rezultat din șansă dacă ea s-ar fi materializat).

Prejudiciul nepatrimonial (moral), la rîndul său, constă în suferințele fizice și psihice, precum și diminuarea calității vieții. În cazul vătămării sănătății, prejudiciul nepatrimonial cuprinde, de asemenea, pierderea sau diminuarea unei capacități a corpului uman (prejudiciu biologic).

Potrivit art. 2025 din Codul civil, repararea prejudiciului se poate face:

- a) **în natură**, adică prin restabilirea situației anterioare, care exista pînă la producerea prejudiciului, cum ar fi prin:
 - transmiterea unui bun de același gen și de aceeași calitate (inclusiv restituirea unor sume bănești transmise sau plătite de către persoana prejudiciată);
 - repararea unui bun deteriorat etc.
- b) **prin echivalent bănesc** (plata de despăgubiri), dacă persoana vătămată nu este interesată de repararea în natură sau dacă repararea în natură este imposibilă.

Despăgubirea se stabilește sub forma unei sume globale sau, dacă prejudiciul are caracter continuu, sub forma unei prestații periodice. În cazul în care se stabilește o despăgubire sub forma prestației periodice, debitorul poate fi obligat la constituirea unei garanții.

Un alt punct de reper în stabilirea modalităților de reparare a prejudiciului îl constituie Codul de procedură penală, în cazul în care se înaintează o acțiune civilă în procesul penal inițiat în legătură cu săvîrșirea actelor de corupție ce constituie infracțiuni. În acest sens, în virtutea prevederilor art. 219 din Codul de procedură penală, persoanele fizice și juridice cărora le-a fost cauzat prejudiciu nemijlocit prin acțiunile interzise de legea penală pot intenta o acțiune civilă cu privire la despăgubire prin:

- a) restituirea în natură a obiectelor sau a contravalorii bunurilor pierdute ori nimicite în urma săvîrșirii faptei interzise de legea penală;
- b) compensarea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor pierdute ori nimicite sau restabilirea calității, aspectului comercial, precum și repararea bunurilor deteriorate;
- c) compensarea venitului ratat în urma acțiunilor interzise de legea penală;
- d) repararea prejudiciului moral sau, după caz, a daunei aduse reputației profesionale.

Prejudiciul material se consideră legat de săvîrșirea acțiunii interzise de legea penală, dacă el se exprimă în cheltuieli pentru:

- a) tratamentul părții vătămate și îngrijirea acesteia;
- b) înmormîntarea părții vătămate;
- c) plata sumelor de asigurare, indemnizațiilor și pensiilor;
- d) executarea contractului de depozit al bunurilor.

O modalitate specifică de restabilire a situației anterioare producerii prejudiciului constă în posibilitatea de a solicita instanței de judecată, prin acțiune civilă, anularea sau rezoluțiunea contractelor, la încheierea cărora consimțămîntul uneia dintre părți a fost viciat de un act de corupție sau de un act conex actelor de corupție (art. 47 alin. (5) din Legea integrității). Anularea unor asemenea contracte nu privează persoana prejudiciată de dreptul de a solicita despăgubiri.

6. Ce acțiuni pot întreprinde persoanele prejudiciate prin actele de corupție pentru a obține despăgubiri?

Persoanele cărora prin actele de corupție le-a fost cauzat un prejudiciu își pot exercita dreptul de a pretinde despăgubiri **pe calea depunerii unei acțiuni civile**.

La rândul său, depunerea și examinarea acțiunii civile cunoaște două modalități principale:

- a) acțiunea civilă în procesul penal;
- b) acțiunea civilă în ordinea procedurii civile obișnuite.

Cele două modalități sînt alternative și opționale, persoana prejudiciată fiind liberă să o aleagă pe cea care corespunde intereselor sale. Înainte de prezentarea specificului fiecărei modalități în parte, vor trebui redată unele raționamente aplicabile acțiunii civile, și anume cu privire la subiecții și condițiile răspunderii pentru prejudiciul cauzat prin actele de corupție, dar și cu privire la elementele pe care trebuie să le conțină cererea de chemare în judecată prin care se formulează acțiunea.

7. Cine poate fi obligat la repararea prejudiciului?

În vederea determinării persoanei responsabile de repararea prejudiciului, trebuie făcută referirea, în primul rînd, la prevederile art. 1998 alin. (1) din Codul civil, care prevede că **cel care acționează față de altul în mod ilicit**, cu vinovăție, este obligat să repare prejudiciul patrimonial, precum și, în cazurile prevăzute de lege, prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune. Același articol prevede la alin. (3) că **o altă persoană decît autorul prejudiciului** este obligată să repare prejudiciul numai în cazurile expres prevăzute de lege.

De asemenea, în cazul acțiunii civile în procesul penal, prezintă relevanță prevederile art. 221 alin. (2) din Codul de procedură penală, conform căruia acțiunea civilă se intentează **față de bănuț, învinuit, inculpat**, față de o persoană necunoscută care urmează să fie trasă la răspundere sau **față de persoana care poate fi responsabilă de acțiunile învinuitului, inculpatului** (partea civilmente responsabilă).

În plus, punct de reper important în acest sens îl constituie prevederile menționate din art. 48 din Legea integrității, care la alin. (2) prevede dreptul persoanei prejudiciate printr-un act de corupție sau act conex actelor de corupție de a solicita repararea prejudiciului cauzat de către subiecții prevăzuți la art. 5 lit. a) (agenții publici, concurenții electorali și persoanele lor de încredere) din partea entității al cărei agent public a comis actul. Prin agent public, în sensul Legii integrității, se are în vedere persoana încadrată într-o entitate publică și care exercită o funcție publică, o funcție publică cu statut special, o funcție de demnitate publică, este angajată în cabinetul persoanei cu funcție de demnitate publică sau prestează servicii de interes public, precum și alesul local.

Din analiza normelor invocate mai sus, se disting două categorii de subiecți împotriva căreia poate fi înaintată acțiunea civilă:

- a) **autorul actului de corupție** – persoana care a săvîrșit actul de corupție;
- b) **o altă persoană (entitate) decît autorul actului de corupție, în cazurile expres prevăzute de lege** – persoana (entitatea) poate fi obligată la repararea prejudiciului

dacă această obligație este stabilită prin lege, cum este cazul entității publice al cărei agent a comis actul de corupție.

Este important să se rețină că în cazul actului de corupție comis de către un agent public, persoana prejudiciată va putea solicita despăgubiri nu doar de la autorul faptei, ci și de la entitatea în cadrul căreia acesta activează. De exemplu, în cazul unui funcționar public care a săvârșit un act de corupție în legătură cu exercitarea atribuțiilor sale, cererea de chemare în judecată va putea fi depusă și împotriva autorității în care activează acest funcționar.

8. Care sînt condițiile reparării prejudiciului?

Răspunderea civilă a persoanei, în cazul actelor de corupție, va putea fi reținută în cazul întrunirii următoarelor elemente obligatorii:

- a) **Subiectul răspunderii** – una sau mai multe dintre persoanele menționate mai sus, împotriva cărora pot fi înaintate pretențiile de despăgubire;
- b) **Existența actului de corupție** – nimeni nu poate fi atras la răspundere în absența faptei ilicite;
- c) **Vinovăția** – actele de corupție nu pot fi săvârșite decît cu vinovăție;
- d) **Existența prejudiciului** – nu pot fi acordate despăgubiri în absența prejudiciului sau a daunelor. Categoriile prejudiciilor a căror reparare poate fi obținută au fost specificate mai sus. De asemenea, pentru a putea fi pretinse despăgubiri pe calea acțiunii civile, prejudiciul trebuie să nu fi fost reparat anterior (de exemplu, în cazul în care prejudiciul cauzat de un agent public fusese deja reparat de către entitatea publică);
- e) **Legătura causală dintre actul de corupție și prejudiciu** – răspunderea civilă va putea fi antrenată doar dacă prejudiciul reprezintă consecința actului de corupție.

9. Care sînt cerințele de formă a unei acțiuni civile?

Acțiunea civilă se formulează prin redactarea unei cereri de chemare în judecată. Cerințele de formă a cererii de chemare în judecată sînt reglementate de prevederile Codului de procedură civilă (în special at. 166 din Codul de procedură civilă), de care se va ține cont indiferent dacă acțiunea este formulată în ordinea procedurii civile sau în cadrul unui proces penal. La cererea de chemare în judecată trebuie anexate toate probele care justifică pretențiile reclamantului, în special probele care demonstrează existența și întinderea prejudiciului cauzat prin actele de corupție.

Astfel, o cerere de chemare în judecată trebuie să conțină cel puțin următoarele detalii:

- a) instanța căreia îi este adresată;
- b) numele sau denumirea reclamantului, domiciliul ori sediul lui, numărul de identificare personal (IDNP, pentru persoane fizice) sau numărul de identificare de stat (IDNO, pentru persoane juridice și întreprinzători individuali);
dacă reclamantul este o persoană juridică, este necesar să fie indicate și datele sale bancare, numele reprezentantului și adresa acestuia, în cazul în care cererea se depune de către reprezentant;
dacă reclamantul locuiește în străinătate, trebuie indicată și o adresă valabilă din Republica Moldova, la care vor fi expediate comunicările despre proces. Pentru facilitarea comunicării cu autoritățile naționale și instanțele naționale de judecată, este

- binevenită indicarea unei adrese electronice a reclamantului și/sau, eventual, a reprezentatului acestuia;
- c) numărul de telefon și alte date de contact ale reclamantului persoană fizică; numărul de telefon, adresa electronică înregistrată în Programul integrat de gestionare a dosarelor și alte date de contact ale reclamantului persoană juridică;
 - d) numele sau denumirea pârîtului/pârîților, domiciliul ori sediul lui/lor;
 - e) numărul de telefon, numărul de fax, adresa electronică sau alte date de contact ale pârîtului, în cazul în care reclamantul dispune de aceste date;
 - f) numele, prenumele, adresa, numărul de telefon, adresa electronică înregistrată în Programul integrat de gestionare a dosarelor și alte date de contact ale reprezentantului reclamantului;
 - g) esența încălcării sau a pericolului de încălcare a drepturilor, libertăților sau intereselor legitime ale reclamantului, precum și pretențiile sale;
 - h) circumstanțele de fapt și de drept care stau la baza pretențiilor reclamantului și toate probele disponibile la momentul depunerii cererii;
 - i) lista probelor anexate;
 - j) lista probelor reclamate;
 - k) cererile de reclamare a probelor, de efectuare a expertizei, de numire/recuzare a expertului, precum și alte cereri formulate;
 - l) pretențiile reclamantului către pârît;
 - m) valoarea acțiunii, dacă aceasta poate fi evaluată sau cuantificată;
 - n) date despre respectarea procedurii de soluționarea prealabilă a litigiului pe cale extrajudiciară, dacă pentru un astfel de litigiu legea sau contractul părților prevede îndeplinirea acestei proceduri;
 - o) documentele anexate la cerere;
 - p) orice alte date relevante pentru respectivul litigiu.

La cererea de chemare în judecată trebuie anexate toate probele care justifică pretențiile reclamantului, în special probele care demonstrează existența și întinderea prejudiciului cauzat prin actele de corupție (sau conexe actelor de corupție).

La depunerea cererii de chemare în judecată cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin actele de corupție **care constituie infracțiuni**, reclamantul va fi scutit de la plata taxei de stat.

10. Care sînt modalitățile de înaintare a acțiunii civile?

După cum a fost menționat mai sus, repararea unui prejudiciu provocat de comiterea actelor de corupție sau a celor conexe actelor de corupție se poate produce prin intermediul unei:

- a) acțiuni civile în procesul penal;
- b) acțiuni civile în ordinea procedurii civile obișnuite.

În cele ce urmează va fi redat specificul fiecărei modalități, precum și va fi făcută o referire la repararea prejudiciului cauzat prin actele de corupție ce constituie contravenții.

11. Acțiunea civilă în procesul penal

În scopul recunoașterii unei persoane în calitate de parte civilă, trebuie întrunită și condiția existenței de suficiente temeiuri de a considera că în urma infracțiunii i-a fost cauzat un prejudiciu material și/sau moral acelei persoane.

Astfel, acțiunea civilă în procesul penal este reglementată, în esență, de prevederile art. 61-62 și 219-226 din Codul de procedură penală și trebuie înaintată procurorului de caz sau instanței de judecată, însă cererea de chemare în judecată prin care se formulează acțiunea civilă poate fi depusă, de asemenea, și la organul de urmărire penală (art. 61 din Codul de procedură penală). În situația în care cererea de chemare în judecată prin care se formulează acțiunea civilă este depusă la organul de urmărire penală, ultimul va putea emite o ordonanță în acest sens, prin care va recunoaște persoana respectivă în calitate de parte civilă. Dacă acțiunea civilă este înaintată instanței de judecată, aceasta va putea emite o încheiere cu privire la recunoașterea persoanei în calitate de parte civilă.

Odată cu recunoașterea în calitate de parte civilă, organul de urmărire penală sau instanța de judecată este obligată să-i înmâneze persoanei respective informație în scris despre drepturile și obligațiile ei (specificate la art. 62 din Codul de procedură penală).

Astfel, în scopul susținerii cererii sale, partea civilă dispune de următoarele drepturi:

- 1) să facă explicații asupra cererii depuse;
- 2) să prezinte și alte materiale în susținerea cererii sale;
- 3) să formuleze cereri de recuzare a persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;
- 4) să înainteze cereri, în special pentru asigurarea acțiunii civile pornite;
- 5) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau a instanței, să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;
- 6) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor la care ea a participat și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
- 7) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul încheierii urmăririi penale, să noteze orice date din dosar care se referă la acțiunea civilă;
- 8) să participe la ședințe de judecată, inclusiv la cercetarea materialelor cauzei referitor la acțiunea sa;
- 9) să pledeze în dezbateri judiciare referitor la acțiunea sa civilă;
- 10) să fie informată de organul de urmărire penală sau de instanță despre hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărâri, precum și copie de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă;
- 11) să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, precum și să atace hotărârea instanței referitor la acțiunea civilă;
- 12) să retragă cererea depusă pe cale de atac de ea sau de reprezentantul său;
- 13) să facă obiecții la plîngerile altor participanți la proces, să-și expună părerea în ședința de judecată referitor la cererile înaintate de alți participanți la proces;
- 14) să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac;
- 15) să facă obiecții împotriva acțiunilor nelegitime ale celeilalte părți în proces;
- 16) să aibă reprezentant și să înceteze împuternicirile lui;
- 17) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;
- 18) să renunțe la acțiunea civilă în orice etapă a procesului penal dacă legea permite;

- 19) să apeleze la un mediator în condițiile legii;
- 20) să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală și să i se repare prejudiciul cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;
- 21) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală sau de instanță în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și bunurile ce îi aparțin și au fost ridicate de la persoana care a săvârșit acțiunea interzisă de legea penală, să primească în original documentele care îi aparțin.

De asemenea, partea civilă este obligată:

- 1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;
- 2) să asigure numărul de copii de pe cererea de chemare în judecată pentru toate părțile civilmente responsabile participante la proces;
- 3) să prezinte, la solicitarea organului de urmărire penală sau a instanței, obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă;
- 4) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;
- 5) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

Pe de altă parte, refuzul organului de urmărire penală de a recunoaște persoana în calitate de parte civilă poate fi contestat la procuror. Eventualul refuz din partea procurorului care exercită urmărirea penală poate fi contestat la procurorul ierarhic superior. Menținerea de către procuror sau de către procurorul ierarhic superior a soluției de refuz în recunoașterea persoanei ca parte civilă poate fi contestată la judecătorul de instrucție, a cărui încheiere va fi irevocabilă.

În cazul acțiunii civile în procesul penal înaintate direct instanței de judecată, încheierea cu privire la refuzul de a recunoaște o anumită persoană în calitate de parte civilă poate fi contestată cu recurs.

Cu toate acestea, un aspect important care urmează a fi reținut este că – indiferent de refuzul organului de urmărire penală sau al instanței de judecată de a recunoaște în calitate de parte civilă persoana care a suferit un prejudiciu din cauza infracțiunilor de corupție – **aceasta păstrează în continuare dreptul său de a înainta acțiunea civilă în ordinea procedurii civile obișnuite** (art. 222 alin. (3) din Codul de procedură penală).

În același context, trebuie de avut în vedere și că în cazul în care partea a fost recunoscută în calitate de parte civilă, însă la faza de judecare a cauzei și-a retras acțiunea civilă, ea nu va mai putea înainta o acțiune în repararea prejudiciului nici în ordinea procedurii civile obișnuite.

Acțiunea civilă în procesul penal se va soluționa împreună cu cauza penală în cadrul aceluiași proces.

În cazul în care, la etapa fazei de urmărire penală a fost înaintată o acțiune civilă, însă ulterior s-a dispus încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire penală, persoana recunoscută în calitate de parte civilă se poate adresa cu aceeași

acțiune în ordinea procedurii civile obișnuite. În acest caz, începe să curgă un nou termen de prescripție extinctivă a acțiunii, calculat de la data rămînerii irevocabile a ordonanței.

Instanța de judecată va decide asupra admiterii sau respingerii acțiunii civile prin sentință.

În cazul admiterii acțiunii civile, instanța va stabili cuantumul despăgubirilor cuvenite persoanei prejudiciate. Totuși, este posibil ca în cazuri excepționale cînd, pentru a stabili exact suma despăgubirilor cuvenite părții civile, ar trebui amînată judecarea cauzei, instanța poate să admită, în principiu, acțiunea civilă, urmînd ca asupra cuantumului despăgubirilor cuvenite să hotărască instanța civilă. Din data în care această sentință devine irevocabilă, începe să curgă un nou termen de prescripție extinctivă a acțiunii civile.

Cu alte cuvinte, în acest din urmă caz, instanța obligă persoana condamnată la despăgubiri, însă nu stabilește cuantumul exact al acestora. În acest eventualitate, ulterior pronunțării sentinței, partea civilă va depune o nouă cerere de chemare în judecată în ordinea procedurii civile obișnuite, prin care va solicita încasarea despăgubirilor. La rîndul său, examinarea acțiunii de către instanța civilă se va limita exclusiv la determinarea cuantumului despăgubirilor.

Dacă instanța penală va respinge acțiunea civilă înaintată în procesul penal sau în cazul în care cuantumul despăgubirilor încasate va fi mai mic decît cel solicitat de către partea civilă, aceasta din urmă va fi îndreptățită să atace sentința în partea care se referă la acțiunea civilă **prin depunerea unei cereri de apel**, în termen de 15 zile de la pronunțarea sentinței integrale. O ulterioară decizie a instanței de apel va putea fi contestată **cu recurs** în termen de 30 de zile din data pronunțării deciziei. Cu toate acestea, dacă fapta constituie o infracțiune ușoară, pentru care Codul penal prevede exclusiv pedepse non-privative de libertate (orice pedeapsă, cu excepția celei cu închisoarea sau detențiunea pe viață), sentința primei instanțe se va putea ataca doar cu recurs (art. 437 din Codul de procedură penală).

12. Acțiunea civilă în ordinea procedurii civile obișnuite

Acțiunea civilă în ordinea procedurii civile se examinează în conformitate cu prevederile Codului de procedură civilă.

Astfel, în vederea obținerii despăgubirilor, persoana prejudiciată (în calitate de reclamant) trebuie să depună o cerere de chemare în judecată în ordinea art. 166 din Codul de procedură civilă. Respectiva cerere poate fi depusă la instanța de judecată de la domiciliul sau sediul pîrîtului – a persoanei împotriva căreia sînt formulate pretențiile de despăgubire (art. 38 din Codul de procedură civilă).

Competența instanței de la sediul pîrîtului constituie o regulă generală. În anumite condiții, alternativ, reclamantul poate alege să depună cererea de chemare în judecată și la instanța de la domiciliul său, atunci cînd pîrîtul este o persoană juridică sau în cazul în care pîrîtul este o persoană cu domiciliul sau sediul în alt stat. Cazurile în care reclamantul poate alege alternativ competența unei alte instanțe (alta decît cea de la domiciliul sau sediul pîrîtului) sînt enumerate la art. 39 din Codul de procedură civilă.

De asemenea, acțiunea în ordinea procedurii civile generale urmează a fi înaintată în interiorul termenului de prescripție stabilit de Codul civil. Termenul de prescripție este termenul în interiorul căruia persoana are dreptul să înainteze acțiunea civilă și el începe să curgă de la data când persoana prejudiciată a aflat sau trebuia să afle atât despre producerea prejudiciului, cât și despre persoana care l-a cauzat. Deși termenul general de prescripție este de 3 ani, totuși, în anumite situații (cum ar fi în cazul prejudiciului cauzat mediului înconjurător, prejudiciul cauzat sănătății etc.), Codul civil stabilește termene speciale sau le exclude, în general.

Instanța civilă va soluționa cererea de chemare în judecată prin pronunțarea unei hotărâri prin care va admite sau va respinge acțiunea civilă. Spre deosebire de acțiunea civilă în procesul penal, instanța civilă nu va fi în drept să lase nesoluționată problema cuantumului despăgubirilor. Cu toate acestea, în ipoteza în care – în paralel cu acțiunea civilă prin care se solicită repararea prejudiciului cauzat printr-o infracțiune de corupție – o altă instanță examinează într-o procedură separată cauza penală cu privire la aceeași faptă, instanța civilă va fi în drept să dispună suspendarea examinării cauzei în procedură civilă, pînă la soluționarea irevocabilă a cauzei penale. Suspendarea procesului va putea fi dispusă fie la cererea unei dintre părți, fie din oficiu (indiferent de poziția părților) de către instanța de judecată.

Hotărîrea instanței cu privire la respingerea acțiunii civile sau la admiterea pretențiilor doar parțial (e.g. instanța a dispus încasarea unor despăgubiri într-un cuantum mai mic decît cele cerute) va putea fi atacată cu apel în termen de 30 de zile de la pronunțarea hotărîrii. Apelul se va judeca conform prevederilor art. 357-396 din Codul de procedură civilă, iar decizia instanței de apel poate fi atacată cu recurs în termen de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale.

13.Repararea prejudiciului cauzat prin actele de corupție ce constituie contravenții

În cazul reparării prejudiciului cauzat prin actele de corupție ce constituie contravenții, persoana prejudiciată se poate adresa cu o cerere de chemare în judecată în ordinea procedurii civile descrise mai sus.

Totodată, potrivit art. 45 alin. (2) din Codul contravențional, soluționînd cauza contravențională, autoritatea competentă este în drept, la cererea victimei, să dispună repararea prejudiciului cauzat prin contravenție **în cazul în care nu există divergențe asupra întinderii lui.**